

Nekrológ

Horváth Tibor (1935–2011)

*„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy élető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön-nő tiszta fénye
Amint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.”*
(Arany János)*

Horváth Tibor vérbeli könyvtáros volt. Tiszta, szigorú, céltudatos, küzdeni akaró és tudó. Erős, jó ember: tele hittel, bátorsággal, lendülettel. Ugyanakkor humánus, hisz semmi emberi nem volt idegen tőle. Szerény, noha büszkélkedhetett volna sikereivel. Jó tanító, jó mester.

Újító, szemléletet formáló, nagyszerű tudós. Példa volt, értékőrző, lehetetlen volt nem tanulni tőle, nem figyelni rá. Kristálytiszta logikájával, hihetetlen tudásával mintegy varázsütésre elszlatta bennünk a kételyeket, megerősített hitünkben, erőt adott mindennapi viaskodásunkhoz.

Őt tartom mindmáig az egyik legnagyobb mesteremnek. Nemzedékeket tanított, formált, magával ragadó módon, olykor finom humorral, és mindig türelemmel, alázattal.

Áltatni képtelenség volt. Villámgyorsan felfedezte a gondolkodás következtelenségeit, a feületességet, a talmi megoldásokat: muszáj volt, egyszerűen kötelezettség volt tanulnunk. Mint ha nála nagyobb szégyen lett volna tudatlannak lenni, mélyebb, megvetendőbb. Mint ahogy pontosan tudta, valamiféle belső érzéssel, azt is ha tisztességesen felkészültünk. Majdhogynem simogató volt ilyenkor a vizsga légköre, paternális a hangnem.

Mondják, hogy alkotni csak úgy lehetséges, ha a hivatás egyben a szabadság birodalma is. Különösen igaz ez Horváth Tiborra, akinek élete egy volt szeretett hivatásával.

Kevés olyan embert ismertem, akinek megítélése ennyire egyöntetű lett volna. Egyaránt

* Elhangzott Horváth Tibor temetésén 2011. március 24-én.

tisztelték, szerették, és elismerték munkatársai, tudós kollégái, tanítványai. Pedig talán ez a legnehezebb: rezzenés nélkül megállni, ha arra van szükség, tapodtat sem hátrálni, ha jó ügy, nemes cél védelméről van szó, járjon érte akár büntetés, akár dicsőség. Utakat jelölt ki, s a rajtuk járókat türelemmel, szeretettel kísérte. Ő aztán soha nem volt játéka semmiféle szélnek.

Tüzes Bálint hozzá írt verséből szeretnék felolvasni egy idézetet:

„Mikor a zászló lehull
Megáll a harcoss
Előtte a porban a lobogó
Mögötte elmúlt évek
Konok szélnek feszülés
Minden viharban
Állandóan, pihenés nélkül”

Horváth Tibor gazdag, nagy jelentőségű életpályájának állomásai mindnyájunk előtt jól ismertek:

Nagyon fiatalon, huszonegy éves korában lett a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa. Szakirodalmi munkássága nagy hatással volt a könyvtáros társadalomra, kiemelkedő szerepe volt a magas színvonalú, KMK-ás középfokú könyvtáros szakképzés megszervezésben, tananyagának kidolgozásában. A szakirodalmi forrásismeret hosszú ideig volt a képzés alapműve.

1978-tól Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Könyvtártudományi Tanszékén dolgozott. Százak vallják büszkén, hogy a diákjai lehettek. Nemzedékek nőttek fel a keze alatt s tanulták meg tőle a szakma alapjait. Ragyogó előadói stílusa, műveltsége, szellemessége, hatalmas tájékozottsága a szakma elméleti és gyakorlati kérdéseiről nagy hatással volt mindenkire, aki őt hallgathatta. Máig büszke vagyok rá, hogy egyetemi szakdolgozatomat nála írhattam, ő segítette, bírálta munkámat, s így a mai napig mesteremnek vallhatom.

1984-ben az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum főigazgatója lett. Főigazgatóként, tudósként is óriás jelentőségű munkát végzett. *Derek Austin* által kidolgozott PRECIS-t alkal-

massá tette a magyar használatra. Nagy szerepet játszott abban, hogy közreadták a magyar pedagógia jeles képviselőinek munkáit. Több mint félszáz publikációja, tíznél több könyve jelent meg élete folyamán. Az Országos Pedagógiai Könyvtár főigazgatójaként vonult nyugalomba 1999-ben.

Sok dolga mellett mélységes elkötelezettséggel vállalta 1991-1994 között a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnöki tisztségét. Meghatározó szerepe volt abban, hogy közvetlenül a rendszerváltás után az érdekcsoportosulások, a szakmák harca közepette az egyesületet, s rajta keresztül a könyvtáros társadalmat méltó rangra emelte, és a politika partnerként fogadta el a szervezetet.

A könyvtárosok számára alapvető fontosságú a *Papp Istvánnal* közösen szerkesztett *A könyvtárosok kézikönyve* című hatalmas munka. A kézikönyv korszakos mű, egy paradigma váltás küszöbén foglalta össze mindazon ismereteket, melyek birtokában a könyvtáros szakma képes lesz reményeink szerint átlépni a papír alapú világból az elektronikus világra.

Nagyszerű életművét számos kitüntetéssel méltányolták. 1986-ban Szabó Ervin-émlékéremmel, 1995-ben MKE Emlékéremmel, 1999-ben az Eszterházy Károly Főiskoláért emlékéremmel jutalmazták, 2003-ban a Füzéki István-émlékérem díj első kitüntetettje lett, 2004-ben pedig Széchényi Ferenc díjat kapott.

A Füzéki István-émlékérem megszületéséért sokat tett személyes érintettsége okán, hiszen 1956-ban ő is részese volt az egyetem jogi karán folyó ellenállásnak, szemtanúja volt a mártírhálalt halt Füzéki István utolsó óráinak. A kitüntetés megalapítását azonban más okok miatt is fontosnak tartotta, messzebbre tekintett, idézem: „*Egy foglalkozás akkor válik hivatássá, ha története van. Ez a történet nem lehet tárgyyszerű tények sorozata, kell lennie mélyebb áramlatainak is, melyek mutatják a hivatás lényegét és szépségét. Ha pedig áldozatokat tud felmutatni, ha története folyamán mártírok neve csillog, akkor van mit átadni az utánuk következőknek. Szakmai tudat és szakmai önbecsülés kérdése ez. És ez a mi hivatásunk.*”

Kedves Tibor!

Mély tisztelettel, szeretettel, megbecsüléssel búcsúzunk tőled. Valójában persze tudom, hogy itt maradsz köztünk, megőrzött szavaiddal, kor-szakos műveiddel, gesztusaiddal, humanista személyiségeddel.

Engedd meg, hogy tanítványodként, barátodként *Walt Whitman* soraival búcsúzzam el tőled:

Hiába. Útra váltál. Isten veled, éj célba az örök vizeken, ó, kapitány, kapitányom.

„Ó Kapitány! Kapitányom!

A harang érted kondul.

Kelj fel - hisz zászló leng - a néped érted tódul.

Harsogó kürtöknek, szalagos csokroknak

Ki tud ellenállni?

Téged hív a hullámozó tömeg,

A hőst akarják látni.”

Biczák Péter

Emlékeim a Tanár Úrról

„Mindeneknek előtte pedig ne esküdjetek, atyámfiak, se az égre, se a földre, se semmi más esküvéssel. Hanem legyen a ti igenetek igen, és a nem nem; hogy kárhoztatás alá ne essetek.” (Jak 5, 12)

Tanár Úr válaszainak IGEN-je, és NEM-je mindig egyértelműen hangzott, kétségünk nem maradt. Mindig örült a tanítványok és a pályatársak sikerének, soha nem utasította el, aki hozzá fordult, különösen, ha a felkészülés igyekezetét látta rajta. Mindezt a személyes tapasztalat mondatja velem.

Ismeretségünk a régi szakmai múltban gyökeresik. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ társadalomtudományi könyvtárosképző szaktanfolyamán láttam, hallottam először őt előadni. 1973-ban vagyunk. A legendák övezte *Nyakó István** jött helyettesíteni a mi évfolya-

munknál. Az akkor használt „*Szakirodalmi forrásismeret. Történelem*” című jegyzetét évekkel később még az egyetemem is használtam, ugyanis 1977–1980 közt *Szabó Sándornak* és Horváth Tibornak újra a tanítványa lehettem az ELTE Könyvtártudományi Tanszékén.

Jóval később, az 1991-es esztendőben találkoztam újra Horváth Tiborral, amikor grazi és bécsi ösztöndíjas tanulmányutam előtt felkerestem, hogy megtudakoljam, van-e valami, amit elhozhathnék Neki. Azt kérte, hogy az SWD** -ről hozzak egy mikrofiche-t, ha tudok. Tudtam.

1992-ben már az OPKM főigazgatójaként vál-

* Nyakó István (1928-1996) a KMK Oktatási Osztályán dolgozott. A tanfolyamokon filozófiát (marxistát is) tanított.

** SWD Schlagwortnormdatei – szabványosított tárgyszavak adatbázisa